

ISSN 2616-9320

CENTRAL ASIAN JOURNAL OF TRANSLATION STUDIES

№ 3(1) 2018

#3

KAZAKH ABLAIKHAN UNIVERSITY OF
INTERNATIONAL RELATIONS AND WORLD
LANGUAGES

PUBLIC FUND
"TRANSLATORS OF KAZAKHSTAN"

THE JOURNAL IS REGISTERED WITH THE MINISTRY OF INFORMATION AND COMMUNICATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

CERTIFICATE № 16822-Ж ASTANA, 2017

EDITORIAL TEAM

Chief Editor:

S. S. Kunanbayeva - Professor, Academician of the Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan
Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Responsible editors:

A.T. Chaklikova, Professor, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
B. Mizamkhan, Ass. Prof., Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
N.A. Aubakir, MA, PhD candidate in Translation studies, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Editor's assistants:

G.S. Assanova PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
K.M. Zhampeyis C.Phil.Sc., Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
A.B. Baidullayeva PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
Sh. O. Saimkulova MA, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Technical editor and design:

R.A. Musataev MA, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
N.A. Aubakir MA, PhD candidate in Translation studies, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Consultants:

Anna Oldfield, University of South Carolina, USA
Christopher Baker, American University of Central Asia, Kyrgyzstan
Uldanay Bakhtikereeva, PhD, prof., PFUR, Russia
Kim Chang Ho - PhD, professor, Pusan University of Foreign Languages, South Korea
Shabdiz Orang - PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages
V.I. Karasik, D.Ph.S., Professor, Volgograd Technical University, Russia

МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАТЫСЫМ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ШЕТЕЛ ТІЛІ ОҚУЛЫҒЫНЫҢ РӨЛІ

**Кызайбай Гульзат Айткалиқызы,
магистрант,**

Абылай хан атындағы Қазақ Халықаралық Қатынастар және Әлем Тілдері Университеті,
E-mail: gulzat.555@mail.ru

Андатпа. Бұл мақала қазіргі заман арнайы шетел тілі оқулықтарының мазмұны мен құрылымы шеттілдік білім берудің мақсатты деңгейлерін анықтап, оның білім берудің барлық аспектілері бойынша дамуы мен жаңартылу маңыздылығын қарастырады. Сонымен қатар, болашақ маманның мәдениетаралық қатысым құзіреттілігін қалыптастыру мақсатында арнайы шетел тілі оқулығы мазмұның іріктеп, құрастыруда құзіреттілікті қалыптастыру ұстанымы арқылы жүзеге асыру мәселесі қозғалады. Студенттердің мәдениетаралық қатысым құзіреттілігін арнайы шетел тілі оқулығы негізінде қалыптастыруда шетел тілін меңгерудің мәдениетаралық қатысымдық деңгейін қалыптастыратын когнитивті – лингвомәдени тұғырнаманың әдістемелік ұстанымдарын ескере отырып құрастыру жайы талқыланады.

Тірек сөздер: шетел тілі оқулығы, мәдениетаралық қатысым құзіреттілігі, когнитивтік – лингвомәдени кешен, ұстанымдар.

Қоғамдағы жаңа өзгерістер, экономиканың дамуындағы жаңа стратегиялық бағыттар, қоғамның ашықтығы және оның тез ақпараттандырылуы мен даму жылдамдығы білім беруге қойылатын талаптарды да түбегейлі өзгертті. Ел президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауында айтқандай «Біздің болашаққа барар жолымыз қазақстандықтардың әлеуетін ашатын жаңа мүмкіндіктер жасауға байланысты. XXI ғасырдағы дамыған ел дегеніміз – белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар» [1]. Демек білім берудің негізгі мақсаты тек білім, білік, дағдылар жинағы ғана емес, соларға негізделген жеке, әлеуметтік және кәсіби біліктілік - яғни, ақпаратты өз бетімен алып, оны талдай және тиімді қолдана білу, күнде өзгеріп отырған дүниеде өзіне

тиімді, ұтымды өмір сүріп, жұмыс істей білу болып отыр.

Қазақстан мен әлемдік қоғамдастық арасындағы дамып келе жатқан экономикалық және мәдени ынтымақтастық шетел тілін қарым-қатынас құралы ретінде ғана емес, мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретінде тез және тиімді меңгерту қажеттілігін туғызады. Бұл өз кезегінде, шеттілдік білім беру үдерісін ұйымдастыру мен жүзеге асырудың басты құралы оқулыққа деген жаңа талаптардың қойылуына ықпал етеді. Қазіргі таңда шеттілдік білім берудің әлеуметтік міндеті – шетел тілін және шетел тілі мәдениетін меңгерген жеке тұлғаны қалыптастыру, сонымен қатар, сапалы жаңа дидактикалық құралдарды пайдалану, оқытудың жаңа тәсілдері мен материалды меңгерту әдістерін, білім беру

үдерісінің айтарлықтай жетілдірілген технологияларын қолдану болып табылады. Соңғы жылдары шетел тілін оқыту әдістемесі жаңа буын оқулықтары мен оқу құралдарын әзірлеуге арналған бірқатар жемісті идеялар ұсынды. Олардың қатарына Е. И. Пассовтың мәдениетаралық диалог кеңістігіндегі тұлғалық даралықтың даму тұжырыдамасын [2], В. В. Сафонованың әлеуметтік-мәдени ұстанымын [3], және Л. К. Мазунов [4] пен Р. Ф. Хасановтын [5] мәндік (дискурсивті) ұстанымын жатқызуға болады. Соңғы айтылған ұстанымда мәтінге оқу-білім беру үдерісінің бірлігі ретінде сүйене отырып, базалық сөйлеу үдерісінің түсіну және өз мәтінінді құрастыру негізінде шетел тілін және мәдениетін меңгеру үлгісі әзірленген. Тыңдау және оқу арқылы жүзеге асатын мәтінді түсіну мен мәтіндегі ақпаратты меңгеру үдерісі, сөйлеу мен жазу көмегімен жүзеге асатын жаңа мәтінді құрастыру үдерісін меңгерудің негізі болып табылады. Әйтсе де, қазіргі кезде шетел тілін оқытудағы маңызды мәселе мәдениетаралық қатысым күзіреттілігі болғандықтан, тілдік іскерліктер мен дағдыларды дамытумен қатар, қарым – қатынасқа түсу күзіреттіліктерін қалыптастыру шеттілдік білім берудің түпкі мақсаты болып отыр. Осы мақсатты жүзеге асыру үшін тіл мен мәдениетті қатар меңгертуге мүмкіндік беретін, қатысымдық күзіреттіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын дискурстық күзіреттіліктің мәні артып отыр.

Жоғарыда айтылғандардың барлығы жаңа буын оқулықтарын

құрастыру мәселесінің болашағы зор екенің көрсетеді. Сондықтан да, біз білетініміздей, оқулық әрқашан ең кеңінен пайдаланылатын, ғылыми білімдердің реттеліп, жүйелі түрде берілген ең тиімді құралы және адамзат тәжірибесін ұрпақтан – ұрпаққа жеткізіп, оны игертудің бірден бір тәсілі болып қала бермек. Сондай – ақ, оқулық әр кезеңдегі белгілі бір пәнді оқытудағы ғылымның теориялық және практикалық деңгейде қол жеткізген дәрежесінің көрсеткіші болып табылады.

Кез келген білім беру үдерісінде "оқулық" мәселесі оның құрылымы мен мазмұны жайлы тереңірек ойлануды қажет етеді. Шетел тілі оқулықтарының мазмұны мен құрылымы шеттілдік білім берудің мақсатты деңгейлерін анықтап, оның білім берудің барлық аспектілері бойынша дамуы мен жаңартылуын көрсетеді. Алайда, біздің ойымызша бұл екі базалық «мазмұн» мен «құрылым» ұғымдары жайлы түсінік әлі де болса жете айқындалмаған болып табылады [6]. Қазіргі кезде әдістемеде «шетел тілін оқыту» ұғымының орнына «шеттілдік білім беру» түсінігі қолданылатын болғандықтан, «мазмұн» түсінігі «шет тілдік мәдениет; халықаралық стандартқа сай тіл білімі; көп тілді және көп мәдениетті тұлға дамуына бағытталған тілдік білім беру; білім беру үдерісінің динамикасы өзін – өзі тәрбиелеу, өз бетімен білім алу, өзін – өзі басқаруға бағытталған» деп танылады.

Жоғарыда аталған шеттілдік білім берудің басты нысанына

негізделе отырып, оқулықтың негізгі функциясы:

- субъектінің біртұтас ауызша және жазбаша коммуникативтік жүйесін дамыту;

- мәтіндік ақпараттарды меңгеру, өндіру, қайта өңдеу, сақтау және одан әрі тарату тәсілдерін меігерту;

- білім беру үдерісінің субъектісінің санансының кеңейуі;

- тұлғалық қасиеттері мен адамгершілігін нығайту деп анықтауымызға болады [7].

Аталған функциялардың біріншісі, біздің ойымызша, тіл үйренушінің, яғни білім беру үдерісі субъектісінің толықтай қарым – қатынас іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Содай – ақ, мәтінмен жан – жақты жұмыс жасай білу дағдыларын дамыту тілдік материалдарды жете меңгеріп, түсінуге ықпалын тигізеді. Сонымен қатар, әрине, оқулықтың тұлғалық қасиеттерді дамытатын тәрбиелік функциясы білім беру үдерісінің ажырамас бөлігі деп санаймыз.

XXI ғасырдың басында "мазмұн" категориясы шеттілдік білім беру контекстінде қарастырылады. Осының нәтижесінде "шеттілдік білім беру мазмұны" шеттілдік мәдениет, оқытылып жатқан тілдің мәдениеті, мәтіндердегі материалдық, әлеуметтік – лингомәдени ақпарат ретінде айқындалады. Осыған байланысты, шетел тілі оқулығының мазмұны оқытылып жатқан тіл мәдениетінің үлгісін айқындайтын ұлттық дискурсқа негіздеген болуы тиіс. Себебі ұлттық дискурс сол этномәдени қоғамдағы ақпараттың

пайдалануын, сақтап және басқа адамға жеткізу ерекшелігін көрсетіп, тұлға дамуының мазмұндық базасы болып табылады. Жеке алынған мәтін, оның барлық әлеуметтік-мәдени маркерлерімен, сол мәдениеттің микроүлгісін ұсынуы мүмкін емес, сондықтан да, оқу-тәрбие үдерісінде арнайы принциптермен құрастырылған, білімнің белгілі бір саласынан алған, мамандыққа бағытталған мәтіндер жүйесінің арнайы жиынтығы қажет деп есептейміз.

Оқулық мазмұнының негізгі компоненттерінің бірі ретінде шеттілдік мәтіндерді іріктеу кезінде келесідей факторларды ескерген жөн: а) шеттілдік білім берудің мақсатын, міндеттерін, мазмұны мен шарттарын; ә) тілдік – мәдени тұлға даму заңдылықтарын; б) игерілетін шетел тілі мен мәдениетін жүйелі түрде ұйымдастыру (тіл жүйесі, игерілетін мәдениеттің микроүлгісі); в) ішкі (терең, ментальды) және сыртқы (тілдік және сөйлеу) тетіктерін мәтіндік-түсіну және мәтіндік-туындату; г) шетел тілін және мәдениетін қалыпты емес тілдік – мәдени ортада білу және меңгеру үдерісінің заңдылықтары; д) шетелдік білім беру субъектісінің жеке қажеттіліктері мен мотиві.

Жоғарыда айтылып кеткен оқулықтағы мәтіндерді іріктеудің факторларының маңыздылығымен келісе отырып, мәдениетаралық қатысым құзіреттілігін қалыптастыруда маңызы зор екенін атап өткіміз келеді.

Оқулықты әзірлеу кезінде жоғарыда аталған заңдылықтар мен шарттар айқындаушы болып

табылады, олар мәтіндерді іріктеп (микро - және макрокурс), материалдық-іс-әрекеттік ортаны ұйымдастыруға және оның шеттілдік білім беруде іске асырылуын қамтамасыз етеді. Осы заңдылықтар негізінде оқулық мазмұның құрайтын мәтіндерді іріктеуге арналған келесідей ұстанымдар анықталады: 1) жүйелілік, 2) түпнұсқалылық, 3) тақырыптық, 4) текстотипологиялық үлгілеу 5) интертекстуалдылық, 6) жанрлық-стилдік әртүрлілікті және 7) гендерлік және статустық-рөлдік саралау.

Аталған ұстанымдар негізінде таңдалып алынған мәтіндер жүйесі оқулық мазмұнының бірінші маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Егер болашақ оқулық мазмұнының бірінші компоненті болып табылатын мәтіндер ұстанымдарға негізделе отырып мұқият іріктелсе, онда оқулықтың шеттілдік материалдық-ақпараттық тұғырын қамтамасыз етеді. Ал оқулық мазмұнының екінші маңызды компоненті іс – әрекеттік болып табылады. Ол білім беру үдерісінің қатысушылары (субъектілері) арасындағы өзара әлеуметтік – мәдени іс – әрекетті қамтамасыз етіп, көп мәдениетті тұлға қалыптасуына септігін тигізеді.

Құнанбаева С.С. [8] әдістемелік мектебіндегі когнитивті – лингвомәдени тұғырнаманың әдістемелік ұстанымдарын негізге алсақ, «мәдениетаралық қатысым субъектісі» деп тұлға бойында жоғары деңгейде қалыптасқан когнитивтік – таңымдық және іс – әрекетті – қатысымдық

мәдениетаралық қатысым негіздерін түсінеміз. Субъектінің «екінші когнитивті санасының» барын көрсететін, барабар түрде мәдениетаралық қатысымды жүзеге асыра алуды қамтамасыз ететін, мәдениетаралық қатысым күзіретілгінің әлеуметтік – лингвомәдени компонентінің тұрақты бекітілгенің айқындайтын әртүрлі жағдаяттарда еш кедергісіз қарым – қатынасқа түсетін және тілдік қоғамның тиісті стандарттарына сай мінез-құлық мәдениетін сақтай алатын тұлғаны атаймыз.

Мәдениетаралық – қатысым күзіреттілігі өз тілі мен өзге мәдениет жайлы білімді, алған білімді тәжірибеде қолдану іскерлігі мен дағдысын, сонымен қатар, осы білім, іскерлік және дағдыны жүзеге асыратын тұлғалық қасиеттер кіретін білім бер күзіреттілігі мен күрделі дербес білім алуды сипаттайды. Мәдениетаралық қатысым күзіреттілігі шетел тілі мен шеттілдік мәдениетті оқудағы білім беру күзіреттілі болып табылады.

Білім берудегі мәдениетаралық қатысымдық амал контекстінде арнайы шетел тілі оқулығы белгілі бір салаға немесе мамандыққа бағытталады. Осы мәселе бойынша оқулықтарға анализ жасау нәтижесінде кәсіби – жағдаяттық қарым – қатынас ерекшелігін көрсететейн, тілдік дағдыларды дамытатын материалдар таңдалынатыны айқындалды. Соңғы жылдары, оқулық мазмұнында іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асыруға мүмкіндік беретін шетел тілінің әлеуметтік, әлеуметтік-

мәдени және әлеуметтік-лингвистикалық компоненттері іріктеліп алынатының көреміз.

Арнайы кәсіби мәтіндерді іріктеуді алатын болсақ, ол негізінен, тақырыптық ұстаным негізінде шетел тілін үйрету бағдарламасына сәйкес иллюстрациялы түрде таңдалып алынады. Қазіргі кездегі бірқатар басылымдарға жасалған сараптама нәтижесі оқулықтардың мазмұны студенттерге бұрыннан белгілі, басқа пәндер аясында оқылып кеткен мәліметтер мен ақпараттарды құрайтының көрсетеді. Сондықтан да, бұндай жағдайда кітапты оқу барысында не қатысымдық, не танымдық әрекеттің жүзеге аспайтынын көреміз, сондай-ақ студенттің бұрынғы білімі жүйеленбейді және жаңа білімдер қалыптаспайды. Мәтіндер шеттілдік құралдарды меңгеруге ғана арналған және әлемнің кәсіби бейнесін сипаттайды. Олар оқушыларға қызық емес, қазіргі кезде өзектілігін жоғалтқан мәліметтер жиынтығынан құралған. Бұндай амал біріншіден жоғары оқу орынындағы маңызды ұстанымдардың бірі тұлғаның шығармашылық танымдық белсенділігі ұстанымын, екіншіден проблемалық – бағдарланған оқыту ұстанымын ескермейді.

Осыдан келіп, қазіргі заман арнайы шетел тілі оқулығының авторларына күрделі кең ауқымды мәселелерді шешу қажет деген қорытынды жасауға болады. Бір жағынан оқу материалдары ғылыми білімді дамыту контекстін үлгілеп (пәндік, әлеуметтік, т.б.), кәсіби тұрғыдан танымдық құндылығын жоғалтпауы қажет. Сонымен қатар,

оқулықтағы жаттығулар студенттерді алдағы өз бетімен оқып, іздену дағдыларын қалыптастыруға және заманауи білім алу әдістері мен оқып жатқан ғылым саласындағы білімдерін жүйелей білуге баулуы керек.

Екінші жағынан, арнайы шетел тілі оқулығының авторынан шетел тілін оқытудың дидактикалық және әдістемелік ұстанымдарын қадағалап, тілдік дағдылар мен кәсіби қарым – қатынасты қамтамасыз етуін міндеттейді.

Авторлардың ойынша оқулықты құрастырудың негізгі ұстанымы күзіреттілікті қалыптастыру ұстанымы болып табылады, себебі мемлекеттік жоғары кәсіби білім беру стандартында көрсетілген әр мамандыққа қатысты қалыптасуы тиіс жеке ұстанымдар бар [9]. Аталған ұстаным негізгі екпінді жаттығуларға емес, студенттердің ойлау қабілетін белсендендіруге қоюға мүмкіндік береді. Сонымен бірге, кәсіби оқытуды шетел тілін оқытумен байланыстыра отырып күзіреттілік ұстанымын жүзеге асыруға септігін тигізеді, бұл өз кезегінде оқулық мазмұны мен құрылымын анықтайды. Бұдан басқа, авторлар келесідей ұстанымдарды қарастырады: сабақтастық, ғылымилық, жетімділік, автономиялық және модульдік, саналылық және белсенділік, ынтымақтастықта білім алу.

Алайда, біздің сенуімізше аталған ұстанымдарды ғана қолдану қазіргі заман шетел тілі оқулығын құрыстыруға жеткіліксіз. Нақты бір аудиторияға арналған нақты бір оқулықты құрастыруда таңдалып

алынған ұстанымдарды шетел тілін оқытудың ғылыми – әдістемелік нұсқаулықтармен байланыстыру қажет.

Н.Д. Гальского мен Н.И. Гез шетел тілін оқыту әдістемесі ғылым ретіндегі пәндік – объектік ауданың кұрайтын ауқымды мәселелерін қорытындылау арқылы шетел тілін оқытуға деген кешенді көзқарасты білдіреді: шетел тілін оқыту/үйрену мақсаты (не үшін?); мұғалімнің өзіне тән кәсіби және тұлғалық қасиеттері мен қабілеттері (кім тілді оқытады?); оқушы өзіне тән жеке – тұлғалық қасиеттерімен (кім тілді үйренеде?); білім беру мазмұны (нені оқытамын?); тілді оқыту/үйрену ұстанымдары, әдістері, тәсілдері, кұралдары (қалай?) [10].

Ең біріншіден бұл жерде назар аударатын мәселе – шетел тілін оқыту мақсаты. Н.Д. Гальского мен Н.И. Гез мақсатты прагматикалық және когнитивтік тұрғыдан қарастырады. Шетел тілін оқыту мақсатының прагматикалық аспектісі оқушылардың білім, іскерлік және дағдыларының қалыптасуымен байланысты. Бұл өз кезегінде оқушыларға үйреніп жатқан тіл елінің этнолингвомәдени кұндылықтарын тануға және мәдениетаралық түсіну мен тану жағдаяттарында шетел тілін қолдануға мүмкіндік береді.

Шетел тілін оқыту мақсатының когнитивтік аспектісі оқушыларды шетел тіліне, сол тілде сөйлейтін адамдардың мәдениетіне үйретуде қолданылатын білу, ойлау және түсіну үдерісі сияқты категориялармен байланысты. Басқа сөзбен айтқанда когнитивтік аспект

оқушылардың әртүрлі ақпараттарды өңдеп, алынған мәліметтің толық еместігіне қарамастан нәтижелі түрде ақпаратты жеткізу қабілетін айқындайды.

Е.Н. Соловова шетел тілін оқыту мазмұнының үш компонентін ерекшелейді: лингвистикалық, психологиялық және әдіснамалық.

Шетел тілін оқыту мазмұнының лингвистикалық компоненті қажетті материалдарды тандауды қамтиды: 1) тілдік (лексикалық, грамматикалық, фонетикалық), 2) сөйлеу, 3) әлеуметтік-мәдени.

Шетел тілін оқыту мазмұнының психологиялық компоненті белгілі бір деңгейде және нақты жағдайларға байланысты қалыптасуы тиіс іскерліктер мен дағдыларды анықтайды.

Шетел тілін оқыту мазмұнының әдіснамалық компонентінің мәні мұғалім оқыту үдерісінде жаңа материалды түсіндіріп, олармен жұмыс істеуді үйретіп қана қоймайды, сонымен қатар тапсырмаларды орындаудың белгілі - бір реті мен өз бетімен жұмыс істеудің негіздеріне оқытады.

Айтылған ғылыми зерттеулерге сүйене отырып, біз когнитивтік – лингвомәдени әдіснама негізінде келесідей шетел тілін оқыту мазмұнының компоненттерін ұсынамыз:

Әлеуметтік – лингвистикалық компонент – оқып жатқан тіл мен оның мәдениетін меңгеру деңгейіне қарай қоғамдық ақпараттарды жинақтау және синтездеу негізіндегі жаңа әлеуметтік – лингвистикалық кешендердің қалыптасуы.

Әдіснамалық компонент – студенттің өз бетімен жұмысын қамтамасыз ететін когнитивтік құзіреттілікті қалыптастырады.

Мәдениетаралық компонент – басқа тіл мен басқа мәдениетті меңгеру үдерісіндегі мәдени ерекшеліктерді жинақтау мен синтездеу негізіндегі тілдік тұлға бойында екінші тілдік сананы басқа лингво – социум коцепті ретінде қалыптастыру.

Жоғарыда аталған ұсыныстарға сүйене отырып шетел тілі оқулығы мазмұнының пәндік және процессуалдық аспектілері когнитивтік – лингвомәдени кешенге негізделетінің айқындаймыз.

Шетел тілі оқулығы құрылымына келетін болсақ, оқулықтағы материалдар көлемі оқу бағдарламасына сәйкес анықталады, ал оқулықтың пәндік – мазмұндық негізін белгілі бір мамандықтың типтік бағдарламасында көрсетілген қатысым ауандарымен анықталады.

Әр қатысым ауанының құрылымдық бірлігі модуль болып табылады, әр модуль бір негізгі тақырыптан және бірнеше тақырыпшалардан тұрады, сонымен қатар сол тақырыптың пәндік мазмұны аясында сөйлеу қызметінің төрт түрі бойынша мәдениетаралық – қатысым құзіреттілігін қалыптастыру технологиялары қолданылады.

Студенттерді кәсіби дайындау кезеңінде жоғарғы курс студенттерінде кәсіби – қатысымдық құзіреттілікті қалыптастыру үшін бір модульда үш кезенді жұмыс қарастырылуда:

1. Ақпараттық – аккумулятивтік – кәсіпке байланысты сөздік қорды дамыту үшін және терминологиямен таныстыруға арналған қатысымдық тапсырмалар қолданылады. Олар тілдік жағынан және мағыналық жағынан мәтіндерді түсінуде туындайтын қиыншылықтардың алдын алу үшін қажетті және жеткілікті мағлұматтар береді. Ақпаратты мақсатты түрде іздеуге және жазбаша түрде бекітуге арналған тапсырмалар мәтінді құрастыруды түсіну үдерісін басқаруда маңызы зор.

2. Кәсіби – бағытталған – кәсіби сөздік қорды қалыптастыру үшін мәтінді егжей – тегжейлі оқуға арналған қатысымдық тапсырмалар ұсынылады. Оны тапсырмаларда оқу түрі, орындау жылдамдығы және белгілі бір танымдық – қатысымдық тапсырмаларды шешу нұсқаулықтары беріледі. Егжей – тегжейлі оқу дегеніміз кәсіби – бағытталған аутентті мәтіндерді үйрене оқу мен үстіртін қарап оқудың кешенді бірлігі.

3. Кәсіби – қатысымдық – прагматикалық аутентті мәтіндер негізінде қатысымдық жаттығулар кері байланысты жүзеге асыру үшін қолданылады.

Оқулық мазмұның құруда жоғарыда аталған амалды қолдану оқушылардың тілдік дағдыларын танымдық әрекеті аясында қалыптастыруға мүмкіндік береді, сондай – ақ қатысымдық іс – ірекетті де дамытады.

Жоғарыда келтірілген негіздемелер білім берудің анықтаушы құралы ретінде қазіргі

заман шетел тілі оқулығының мазмұнында қатысымдық, танымдық және кәсіби мақсаттар мен соған жету әдістерінің арасында қатаң тепе – теңдікті сақтау маңызды деп қорытынды жасауымызға мүмкіндік береді.

Шетелдік оқулытар әлеуметтік – мәдени және қатысымдық әрекетке бағытталған, олардың мазмұнында қарым – қатынастың ауызша және жазбаша түрлерін меңгеруді қамтамасыз ететін оқу мен жазуға және айтылым мен тындалымға арналған мәтіндер бар. Алайда, бұл оқулықтар да қазіргі заман арнайы шетел тілі оқулықтарының мазмұнын құруға қойылатын базалық талаптарға жауап бермейді. Отандық шетел тілі оқулықтарына жасалған сараптамалар қазіргі кездегі заманауи оқулықтардың құрылымын әлі де болса жетілдіруді қажет екенін атап өткіміз келеді. Біздің ойымызша, оқулық мазмұнында лингвистикалық құзыреттіліктерді (фонетика, лексика және грамматика) дамытуға көп көңіл бөле отырып, ағылшын тілінде қарапайым қарым – қатынасты жүзеге асыру мүмкіндігі қолданылмаған оқулықтар мәселесін шешудің бірден бір жолы Құнанбаева С.С. ұсынған шеттілдік білім беру әдістемесіндегі қатысымдық кешендер (ҚК) мазмұнының пәндік – процессуалдық аспектілерін. [8] негізге ала отырып жана оқулық мазмұнын үлгілей аламыз деген пікір қалыптасты.

Қорыта келе, оқулықты құрастырудың шетелдік және отандық тәжірибесін зерттеп, талқылай келе қазіргі заман шеттілдік білім беру теориясы мен

оқулық теориясы жаңа буын арнайы шетел тілі оқулығын құрастырудың негізі бола алады деген шешімге келдік.

ӘДЕБИЕТ

[1]. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар [Электронды ресурс]. – Дереккөз: <http://www.zkoipk.kz/kz/2016-01-3003-1/2226-conf.html>

[2]. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование: Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. Липецк: Липецк. гос. пед. ун-т, -2000. - 160 с.

[3]. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам. - М.: Высшая школа, Амскорт Интернэшнл, 1991. - 311 с.

[4]. Мазунова Л. К. Система овладения культурой иноязычного письма в языковом вузе: дис. ... д-ра пед. наук. - М., 2005. - 217 с.

[5]. Хасанова Р. Ф. Принципы отбора и организации дискурса как компонента деятельностной среды иноязычного образования: дис. ... канд. пед. наук: - М., 2008. - 181 с.

[6]. Пассов Е. И. Содержание иноязычного образования как методическая категория // Иностранные языки в школе. - 2007. - №6. - С. 13–23.

[7]. Мазунова Л. К., Хасанова Р. Ф. Принципы создания современного учебника по иностранному языку // Вестник Башкирского университета. - 2010. - №3. - С. 831-834.

[8]. Құнанбаева С.С. Қазіргі шеттілдік білім берудің теориясы мен практикасы. – Алматы: ҚазХҚжәнеӘТУ, 2011. – 324 б.

[9]. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс лекций: пособие для студентов пед. вузов и учителей. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.

[10]. Гальского Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений. – 3-е изд., стер. – М.: Академия, 2006. – 336 с.

ROLE OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE IN CULTURAL PARTNERSHIP

Kizaybai Gulzat Aitkalikyzy,

Master degree student

Abylai Khan Kazakh University of International Relations and World Languages,

E-mail: gulzat.555@mail.ru

Abstract: This article examines the content and structure of contemporary foreign language textbooks, identifying the target levels of foreign language education and the importance of its development and upgrading in all aspects of education. In addition, in order to formulate the competence of the future specialist, the issue of implementing a competence-based approach to selecting and developing the content of a special foreign language textbook is being addressed. Discussion of the concept of competence of students on the basis of the special foreign language textbooks, taking into account the methodological principles of critical thinking - linguistic-cultural platform, which forms the level of intercultural communication of foreign language learning.

Key words: foreign language textbook, competence of intercultural communication, cognitive - linguocultural complex, principles.

РОЛЬ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В КУЛЬТУРНОМ ПАРТНЕРСТВЕ

**Кизаибай Гульзат Айткалыкызы,
Магистрант**

Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана
E-mail: gulzat.555@mail.ru

Аннотация: В этой статье рассматриваются содержание и структура современных учебников по иностранным языкам, определяющие целевые уровни обучения иностранному языку и важность его развития и совершенствования по всем аспектам образования. Кроме того, для формулирования компетенции будущего специалиста рассматривается вопрос внедрения основанного на компетентности подхода к выбору и разработке содержания специального учебника по иностранному языку. Обсуждение концепции компетентности студентов на основе специальных учебников по иностранному языку с учетом методологических принципов критического мышления - лингвистической культурной платформы, которая формирует уровень межкультурной коммуникации обучения иностранному языку.

Ключевые слова: учебник по иностранному языку, компетенция межкультурной коммуникации, когнитивно-лингвокультурный комплекс, принципы.